

VI VIL GENTAGE SUCCESSEN NÆSTE ÅR

Hvordan sikrer vi optimal hestevelfærd gennem fodring og management? Det var omdrejningspunktet, da eksperter og fagfolk mødtes til NENUC-konference i Ansager. Over tre dage blev den nyeste forskning, praksiserfaringer og innovative løsninger delt med et fælles mål; at styrke hestevelfærden gennem viden og samarbejde

Salen på Ansager Hotel var godt fyldt op af de mange engagerede deltagere på konferencen.

TEKST OG FOTO: TRINE ASKJÆR-JØRGENSEN TAJ@RIDEHESTEN.COM

Den 20.-22. februar var førende eksperter og fagfolk samlet på Ansager Hotel for at dele den nyeste forskning og praksis indenfor hestens management og ernæring med særligt fokus på betydningen af græs og grovfoder. Hesteagronom Martha Voss havde nemlig fået ideen til at afholde en conference under navnet Nordic Equine Nutrition Conference, og siden kom lektor og cand.agro. Eva Lind Gleerup fra Erhvervsakademi Aarhus med på projektet, hvor hun lagde et stort arbejde i at finde de klogeste hoveder indenfor hver af deres områder til at holde oplæg og workshops.

Omdrejningspunktet for det hele var det, som forskningen viser, er afgørende for at opfylde hestes basale behov og sikre deres trivsel, nemlig social kontakt, fouragering og fri bevægelse – de populære tre f'er på engelsk: Friends, Forage and Freedom.

Faglig vidensdeling og stort engagement

Torsdag blev der lagt ud med en workshop primært for grovfoderproducenter, som 95 deltagere havde fundet vej til, og fredag og lørdag gik det så løs med selve konferencen og de mange spændende oplæg og workshops, inden der blev rundet af med en interessant paneldebat. På konferencens første dag var der 85 engagerede deltagere og næsten ligeså mange igen lørdag.

Det handler ikke kun om ny viden, men om at få den omsat til praksis

MARTHA VOSS

– Det var en fantastisk oplevelse at mærke den positive stemning på konferencen. Deltagerne var virkelig engagerede og delte det samme mål; at øge vidensniveauet om fodring og derigennem styrke hestevelfærden. Det er fantastisk at arbejde i en branche, der er præget af så stort et engagement, fortæller Eva Gleerup, og Martha Voss supplerer: – At se, hvordan

>>>

”
**Der er stor opbakning
til at gentage succesen
næste år, og det gør vi
meget gerne**

EVA LIND GLEERUP

grovfoderproducenter, kraftfoderproducenter og sælgere gik i dialog med hinanden og med forskere og rådgivere, var fantastisk.

NENUC 2025 har virkelig vist, hvor stort behovet er for vidensdeling og samarbejde på tværs af hele foderkæden, og tilbagemeldingerne fra konferencen har været utrolig positive.

– Det handler ikke kun om ny viden, men om at få den omsat til praksis ved blandt andet at gøre grovfoderanalyser til et endnu stærkere redskab i hestens fodring, uddyber Martha.

– Der er stor opbakning til at gentage succesen næste år, og det gør vi meget gerne, siger Eva, og Martha tilføjer slutteligt: – Vi er allerede i gang med at lægge grundstenene til NENUC 2026.

På de følgende sider kan du læse mere om et par af emnerne fra årets konference. 🐾

ET UDSNIT AF PROGRAMMET

- Hestens fødesøgningsadfærd ved Janne Winther Christensen
- Græs og urter ved Tom Vestergaard
- Brandbæger og heste ved Marianne Bruus og Morten Strandberg
- Heste på græs – muligheder og begrænsninger ved Rasmus Bovbjerg Jensen
- Hestes klimapåvirkning ved Anne-Louise Frydendahl Hellwing
- Hestens behov i fokus: Innovative løsninger fra praksis ved Majbritt Lagersted
- Hvad viser grovfoderanalyserne? ved Rasmus Bovbjerg Jensen
- Hvad indeholder grovfoderet? ved Eva Lind Gleerup
- Hvordan står det til med de danske hestes huld? ved Mette Uldahl
- Holistisk tilgang til hestevelfærd ved Eva Søndergaard
- Paneldebat: Hvad mangler vi at undersøge? med Rasmus Bovbjerg, Mette Uldahl og Eva Søndergaard

Hestetrailere i topklasse – oplev Danmarks største udvalg!

Anssem

atec

Carabiniere
BY BUCKER TRAILER

**CHEVAL
LIBERTÉ**

HUMBA

EQUITREK

**Williams
Trailers**

Mustang

Schmidt

Vi tilbyder
finansiering
uden udbetaling
og attraktiv
leasing

Hos Kongeaa Trailercenter tilbyder vi Danmarks største udvalg af hestetrailere med over 180 modeller fra førende europæiske mærker.

Oplev udvalget på kongeaa.dk eller i vores showroom.

Find os lige ved afkørsel 69,
motorvej E20.

KONGEAA
TRAILERCENTER

Stenbro Allé 1-3, 6650 Brørup
Telefon: +45 75 38 26 00
kongeaa.dk

Brørup

HESTENS NATURLIGE FØDESØGNING – EN NØGLE TIL TRIVSEL

Foto: Ridehesten.com/Thomas Bach Jensen

Heste er skabt til at bruge meget af deres tid på fødesøgning og social kontakt med artsfæller, som er afgørende for deres fysiske og mentale velbefindende.

Sammen med Janne Winter Christensen ser vi på konsekvenserne af, at de ikke bliver opfyldt, og hvordan du kan sikre din hests trivsel

TEKST: TRINE ASKJÆR-JØRGENSEN TAJ@RIDEHESTEN.COM

Indenfor dyrevelfærd arbejder man med det, man kalder femdomænenmodellen. Den består af fire funktionelle og fysiske domæner: 1. ernæring, 2. miljø, 3. sundhed og 4. adfærd, der alle påvirker et dyrs mentale tilstand, som udgør det femte domæne.

– Indenfor hver af disse domæner har dyret mulighed for at have forskellige oplevelser, der kan være enten positive eller negative. Samlet set udgør de dyrets velfærdstatus, indleder lektor og forsker ved Aarhus Universitet, Janne Winther Christensen, og fortsætter: – Indenfor hvert domæne er der nogle udfordringer og muligheder, som er relevante for både fritlevende og tamheste.

Indenfor ernæring kan udfordringer for hesten være begrænset føde- og vandindtag eller føde af dårlig kvalitet, hvilket kan give anledning til negative mentale oplevelser, altså tørst og sult. Omvendt er der også muligheder for positiv velfærd, hvilket kan være tilstrækkelig føde og vand af god kvalitet, varierede og foretrukne fødeemner med forskellig smag, duft og tekstur. Det giver anledning til positive oplevelser hos hesten som f.eks. belønnende aktiviteter som undersøgelse og fouragering, velbehag ved variation i smag, duft og tekstur samt mavetarmkomfort og mæthed. Indenfor miljø kan udfordringer være ekstrem varme eller

kulde, mangel på skygge, læ eller ly og rovdyrangreb, mens muligheder kan være temperaturmæssig komfort, adgang til skygge, læ eller ly, varieret underlag og terræn mv.

Indenfor sundhed er udfordringer akutte eller kroniske skader og sygdom, dårligt helbred og svaghed. Muligheder er, at hesten kan være fri for skader, have robust, god sundhed og et godt helbred.

Indenfor adfærd kan udfordringer være social isolation og begrænsede positive sociale interaktioner, hvilket er særlig relevant for tamheste. Muligheder er, at hestene kan undersøge og fouragere samt socialisere med artsfæller.

– Denne model kan vi bruge uanset, hvor vores hest opholder sig. Om det er heste, der bruges til ekstensiv græsning og naturpleje, eller vi har dem i en stald. Vi skal hele tiden tænke i, hvilke velfærds-mæssige muligheder og udfordringer vi byder hestene, og hvilke positive og negative mentale tilstande det giver anledning til, fordi det er det, der afgør, hvor godt dyret har det, understreger Janne.

Hesten som dyr

Hesten har udviklet sig over millioner af år fra Eohippus, som var et dyr på størrelse med en ræv, der levede i skoven og havde tre tæer, til de hestearter, vi kender i dag. Udvik-

>>>

Heste, der har adgang til et bredt udvalg af fødeemner, spiser sjældent skadelige mængder af giftige planter – men de kan sagtens finde på at smage på eller spise af dem. Foto: Adobe Stock

lingen er sket i takt med, at miljøet ændrede sig, og arten har tilpasset sig dertil.

Overordnet findes der to sociale strukturer blandt hesteartene. Nogle af æsel- og zebraarterne er territoriale, dvs. at der er en hingst, som forsvaret et område, og så passerer hopper med afkom igennem. Den anden sociale struktur er den, som vores hestearter og nogle af zebraarterne repræsenterer, hvor de lever i harem bestående af en harems-hingst samt hans hopper og afkom. Haremsgrupperne lever som regel separat fra hinanden, men i nogle områder ser man, at de lever forholdsvis tæt sammen, dog stadig med en tydelig haremsstruktur med små grupper af hingste, hopper og afkom indeni den store flok. "Overskudshingstene", der kan være både unge og ældre, grupperer sig i ungkarlegrupper.

– Det er meget sjældent, at heste i naturen lever alene. Det er som udgangspunkt kun i overgangsfaser, indtil de finder en ny flok, forklarer Janne.

Hestes tidsbudgetter

Fritlevende heste bruger en stor del af deres tid på at fouragere og æde. De bruger lidt tid på at hvile, sove og observere omgivelserne, mens 10% af deres tid går på social adfærd som bedækninger, leg, gensidig pelspleje osv.

Fødesøgning og social kontakt er essentielle adfærdsmæssige behov for heste

– Fourageringsadfærden er virkelig vigtig og udgør den største del af hestens tidsbudget i naturen. Selvom social adfærd og -interaktioner ikke fylder så meget i tidsbudgettet, er det stadigvæk et adfærdsmæssigt behov, som er vigtigt for heste at få opfyldt, understreger Janne.

Hos tamheste, der bliver holdt i gruppeløsdrift med fri adgang til grovfoder, ligner tidsbudgetterne fuldstændig dem hos fritlevende heste.

– Heste, der har mulighed for at udøve deres naturlige adfærd; fouragere frit og være sammen med andre heste, vælger netop dette, siger Janne.

Studier viser, at når man begynder at indføre begrænsninger på hestene f.eks., hvis de står i boks, hvor de stadig har fri adgang til hø, men er mere begrænsede i social kontakt til andre heste, ændrer tidsbudgetterne sig.

– Tiden, hestene bruger på bare at stå, øges, og som et resultat deraf kan de udvikle unormal adfærd og stereotyper. Hvordan hestene bruger deres tid samt deres adfærd afhænger altså af de forhold, de lever under – de forhold, vi tilbyder dem, forklarer Janne.

Fødesøgningsadfærd

Heste udviser det, man på engelsk kalder "patch foraging behaviour", dvs. at de tager få bidder af græs og urter i et område, før de går videre til det næste. De skifter kontinuerligt mellem foretrukne og ikke-foretrukne arter. Det er ikke sådan, at de først spiser det, de godt kan lide, og så skifter til det mindre foretrukne. De skifter hele tiden mellem forskellige smage og typer af græsser og urter, og hvad der nu er til rådighed af vegetation.

Social kontakt med artsfæller er afgørende for vores hestearter, men også nogle af zebraarterne, som ligeledes lever i harem. Det er dog de færreste, der kan forestille sig at sætte en zebra i boks og adskille den fra andre zebraer – alligevel er det det, vi gør med vores tamheste. Foto: Adobe Stock

– Heste fouragerer på alle tilgængelige fødeemner, og det kan skyldes, at de har en mæthed for forskellige smage, næringsstoffer eller andre komponenter, men det at skifte mellem og afprøve alle tilgængelige fødeemner er også en adaptiv adfærd, fortæller Janne.

Grunden til, at det er en adaptiv adfærd er, at hvis man kender alle fødeemnerne, der er til rådighed i området, er man bedre rustet til at klare sig, når der bliver fødeknap. Man er altså bedre tilpasset og har større chance for at overleve.

– Når dyr udviser adaptiv adfærd, er det sandsynligvis samtidig en belønnende aktivitet, som giver anledning til en positiv, mental tilstand, forklarer Janne.

Selv hvis der ikke bliver fødeknap, er adaptiv adfærd forbundet med belønning i hjernen. Det at fouragere på mange forskellige emner og have mulighed for det og for at opleve forskellige smage, dufte og teksturer, er sandsynligvis direkte belønnende for hesten.

– Man ved fra forsøg med tamheste, at de viser øget fouragering, når de tilbydes varieret foder. De spiser simpelthen mere, hvis de har adgang til flere forskellige fødeemner fremfor kun en slags foder. Patch foraging behaviour ses også hos opstaldede heste, der tilbydes forskellige slags kraftfoder, også selvom det kun varierer i smagen og ikke tekturen, siger Janne og tilføjer: – Med det i baghovedet kan man godt regne ud, hvilken type fold der er mest belønnende for en hest at gå på. Det er et område med høj biodiversitet, som giver hesten mulighed for at få forskellige oplevelser af smage, dufte og teksturer. Mit argument er, at øget biodiversitet på folden hænger sammen med øget hestevelfærd.

Social kontakt

Forskning har vist, at heste er villige til at arbejde for social kontakt med artsfæller. I et forsøg, hvor heste var opstaldet enkeltvis i bokse med tremmer og plexiglas imellem, så hestene kunne se hinanden, men ikke have fysisk kontakt, kunne de trænes til at trykke på en plade og som belønning få åbnet en dør, så de kunne have social kontakt med en anden hest.

– I studiet så man, at hestene ville trykke i hvert fald 40 gange på pladen for bare tre minutters adgang til en anden hest, fortæller Janne.

Det er også vist i et forsøg, at når heste har været frataget mulighed for social kontakt i en periode og så efterfølgende får adgang til det igen, er der en "rebound-effekt", altså de udøver mere af den adfærd, de ikke har haft mulighed for at udøve.

– Vi så en signifikant højere forekomst af social hudplejeadfærd og legeadfærd. Kendetegnet for et adfærdsmæssigt behov er, at hvis man har været depriveret for noget i en periode, så viser man mere af det, end man ellers ville have gjort, når man får muligheden igen, forklarer Janne og fortsætter: – Social kontakt er et vigtigt adfærdsmæssigt behov for heste og er også det forskningsmæssigt bedst dokumenterede behov.

Komfortadfærd

Komfortadfærd kan ses hos heste ved, at de f.eks. benytter sig af vandhuller til at køle sig af, når det er varmt, skov til at undgå insekter eller sandområder til at rulle og hvile sig i, fordi det føles godt for dem. Det er resurser, som fritle-

>>>

Det er berigende for hesten at gå på en fold, hvor der er mulighed for at undersøge og spise forskellige fødeemner. Foto: Ridehesten.com/Annette Boe Østergaard

vende heste selv opsøger, og som for tamheste kan være gode at berige folden med.

– Hvis vi tænker tilbage på femdomænemodellen, betyder det, at man har adgang til forskellige resurser, at man kan kontrollere den oplevelse, man har, og det er sandsynligvis koblet til belønning i hjernen, som øger dyrs velfærd, siger Janne og tilføjer: – At have forskellige muligheder og kunne vælge selv, hvad man gør, bidrager til hestevelfærd.

Fri bevægelse

Heste, der lever frit i naturen på store arealer, bevæger sig over lange distancer hver dag, men primært i skridt samtidig med, at de græsser. Distancen, de tilbagelægger, er blevet målt til 9-18 km pr. døgn, men det afhænger selvfølgelig af deres habitat, hvilke resurser der er til rådighed og årstiden. I et vandrefoldssystem i Danmark har man målt, at heste i gennemsnit gik cirka ni kilometer på et døgn.

– Man ved fra heste og andre dyr, at hvis man begrænser deres mulighed for bevægelse, så fører det til øget motivation for bevægelse efterfølgende. Man ser også en rebound-effekt, så de bevæger sig mere og med højere intensitet, end de ville have gjort, hvis de hele tiden havde haft adgang til fri bevægelse. De har altså et stort behov for fri bevægelse, forklarer Janne.

Det er vigtigt at have in mente, at tvungen motion ikke erstatter fri bevægelse, så man kan ikke ride, longere eller sætte hesten i skridtmaskine og dermed opfylde dens motivation og behov for fri bevægelse.

– Det kan ikke lade sig gøre. Man er nødt til at give dem reel fri bevægelse på fold, slår Janne fast.

Hvis hestens adfærdsmæssige behov ikke opfyldes

Der kan opstå en lang række konsekvenser som et resultat af, at hestens adfærdsmæssige behov ikke opfyldes. Blandt andet kan hesten udvikle unormal adfærd, hvilket dækker over en adfærd, der sådan set er normal, men forekommer med en unormal frekvens. Det kan f.eks. være en unormal høj frekvens af aggression.

Der er også deciderede stereotypier, hvor heste viser en adfærd som f.eks. boksvandring eller krybbebidning, der ikke forekommer i naturen, og adfærden er ensartet, gentagende og tilsyneladende uden funktion.

– Ved stereotypier handler det om at identificere og fjerne årsagen og ikke selv adfærden. Man skal altså ikke forhindre hesten i at vise adfærden, men forsøge at finde ud af, hvorfor hesten udviser den adfærd og forsøge at fjerne årsagen, fortæller Janne og fortsætter: – Selvom hesten flyttes til et andet miljø, er det dog ikke sådan, at adfærden nødvendigvis stopper, hvis først stereotypien er veletableret hos hesten. Det, at en hest udviser en stereotypi, er derfor ikke nødvendigvis tegn på, at det miljø, den befinder sig i, er dårligt, men at den på et tidspunkt har levet i et miljø, hvor dens behov ikke har været opfyldt.

Der er også lavet undersøgelser, som viser, at heste kan komme i det, man kalder et "negative affective state", at de er mere pessimistisk anlagt og kan vise tegn på depression, samt at de kan være farligere at omgås, hvis deres adfærdsmæssige behov ikke bliver opfyldt.

– Heste, der havde adgang til social kontakt med andre heste dagligt, bed træneren mindre end heste, der ikke havde adgang til det, fordi de var opstaldet alene, forklarer Janne. Man har også koblet manglende opfyldelse af adfærdsmæssige behov med øget risiko for sygdom, både hos heste, men især er det dokumenteret hos mange andre arter.

Man ser reduceret indlæring og hukommelse hos dyr, som lever under restriktive forhold, og der er fundet en negativ sammenhæng mellem indlæringsevne og niveauet af stresshormoner.

OM JANNE WINTHER CHRISTENSEN

Janne Winther Christensen er lektor ved Institut for Husdyr- og Veterinærvidenskab, Aarhus Universitet. Hendes forskning fokuserer på hestes adfærd, stressbiologi og velfærd, herunder indhusning og management, håndtering og træning, konflikt- og stressrelateret adfærd hos heste. Hun er desuden involveret i forskningsprojekter om dyr-menneskeinteraktioner, og hvordan interaktioner påvirker adfærd og velfærd hos både dyr og mennesker. Janne er seniorpræsident for The International Society for Equitation Science (ISES), som arbejder for at øge viden og forståelse for hestens adfærd og træning gennem forskning. Udover forskning bruger hun en stor del af sin tid på formidling af hestes adfærd og velfærd, stressbiologi, frygt, indlæring og træning gennem undervisning, vejledning og foredrag.

Foto: Privat

Heste har fra naturens side et stort behov for fri bevægelse, og fratages de muligheden for det, ser man en rebound-effekt, når de igen får mulighed for at bevæge sig. Foto: Ridehesten.com/Annette Boe Østergaard

– Det skyldes sandsynligvis, at dyr, der lever under restriktive forhold, er i en kronisk eller hyppig tilstand af stress, som generelt giver reduceret velfærd, siger Janne.

Hvordan opfylder vi hestens behov?

– Hvis vi skal opfylde hestens adfærdsmæssige behov, skal vi give dem så meget tid på fold som muligt, adgang til fysisk kontakt med andre heste, og vi skal prøve at berige folden, fortæller Janne,

Som hesteejer kan man derfor øge hestens velfærd ved f.eks. at plante træer og buske og så forskellige urte- og blomsterblandinger på folden eller langs hegnet. Man kan f.eks. også lave en bunke med grene, som kan gøre folden mere spændende. Vær dog opmærksom på eventuelle giftige arter. Derudover kan man grave et vandhul, lave en forhøjning og sørge for, at hestene har adgang til læ, ly og skygge på folden samt tilbyde hestene forskellige typer af grovfoder, så de kan opnå de belønnende tilstande i hjernen, der er koblet til fouragering.

– Vi kan give mulighed for undersøgelsesadfærd overfor forskellige typer af foder. Forsøg viser, at nysgerrige heste har bedre indlæring, så det er godt med nysgerrige og undersøgende heste, og den adfærd kan vi fremme ved at optimere folden, slutter Janne.

FORSTÅ HESTENS FLOKADFÆRD

Med en dybere forståelse af hestens naturlige adfærd og ikke mindst flokadfærd har man mulighed for at forbedre trivsel og harmoni hos sine heste. Helle Vestergaard Knudsen giver her indblik i blandt andet vildheste- og tamhesteadfærd, flokstrukturer samt hingste og hoppers roller i flokken

TEKST: TRINE ASKJÆR-JØRGENSEN TAJ@RIDEHESTEN.COM
FOTO: ADOBE STOCK

Helle Knudsen har nærmest viet sit liv til at formidle, hvad hestens adfærd og særligt flokadfærd er. Hun har observeret vilde heste i naturen i utallige timer og har derigennem fået en dyb forståelse for, hvordan heste fungerer som sociale dyr.

– Hvis det var op til mig, burde alle heste- og staldejere med ud at se nogle vilde heste. Det giver et helt andet billede af, hvordan heste er, og hvordan deres naturlige adfærd ser ud, indleder hun.

Man kan lære meget om, hvad der er naturligt for hesten ved at se, hvordan vildheste lever deres liv, og den viden kan ifølge Helle bruges til at skabe trivsel for vores tamheste.

Vilde heste vs. tamheste

Vilde heste og tamheste kan ikke sammenlignes direkte, mener Helle. Der er ligheder, men også væsentlige forskelle.

Med vilde heste mener hun heste, der ikke er tamme, som står for deres egen reproduktion og lever med minimal påvirkning af mennesker og miljø.

– Hos sådanne heste er der masser af naturlig adfærd at observere. Det er heste, der ved rigtig meget om, hvordan det er at være hest, forklarer hun og fortsætter: – Tamheste har det, jeg kalder tamhesteadfærd. De har også al den naturlige adfærd, for de er stadig heste, men vores tamheste er maksimalt påvirkede af menneskerne og miljøet omkring dem. Hun mener derfor, at tamheste har to typer af adfærd, men at den naturlige adfærd enten kan være undertrykt pga. vores valg for hestene, eller der kan være for meget af den som en indikator på stress.

– Nogle gange skal vi tænke over, hvad det er for en erfaring, vi har med heste; tamhesteadfærd eller naturlig adfærd? Hvis vi har rigtig mange års erfaring med tamheste, som

>>>

faktisk opfører sig unormalt, er det ikke nødvendigvis god og brugbar erfaring, siger Helle og fortsætter: – Vi behøver ikke at have heste, hvis adfærd afviger meget fra det naturlige. Vi kan skabe rammer, der kan fordre deres naturlige adfærd og gøre, at de generelt har et lavere niveau af stress og mere trivsel.

Den store forskel mellem vilde heste og tamheste er, at førstnævnte har et meget højt niveau af autonomi, dvs. mulighed for selv at bestemme, løse deres egne problemer og handle, hvorimod tamheste har begrænset autonomi, fordi de er underlagt os mennesker og de rammer, vi byder dem.

– De vilde hestes autonomi afføder mere gensidig respekt. Vi kan rigtig godt lide at snakke om, at heste har hierarki i deres flokke, og at der er en førerhest, men ude i naturen baseres hestenes relationer i flokken på fællesskab og troværdighed, og hver hest har en vigtig rolle. Der er slet ikke et hierarki på samme måde, som vi ofte ser ved vores tamheste, forklarer Helle og tilføjer: – Jeg siger ikke, at det ikke eksisterer, men bare at det er meget mere komplekst, end vi tror.

” **Vi kan skabe rammer, der kan fordre hestes naturlige adfærd og gøre, at de trives bedre**

Mangel på autonomi kan ifølge hende skabe dominanslignende hierarkier. Det, at der er hegn rundt om vores folde, og at vi bestemmer, hvem hestene går sammen med, gør, at der er mulighed for at true sig til noget, og det skaber en unaturlig dynamik i flokken.

– Ude i naturen giver det ikke mening, at man opfører sig som en idiot, for gør man det, kan de andre bare forlade én, og så har man problemer, for heste er afhængige af deres flok for at overleve, siger Helle.

Naturlige hesteflokke og fravænnning

I naturen lever heste sammen i små familiegupper, som udgør en større flok. Familiegupperne består typisk af 5-7 individer inkl. føl og plage, og hingsten har som regel 2-4 hopper.

– Det er ikke sådan, at én hingst har 50 hopper, selvom vi tror det, forklarer Helle.

Familiegupperne støder indimellem på hinanden. Det kan være ved vandhullet eller lignende, og her vil man se, at de socialiserer på kryds og tværs, særligt hingste, føl og plage. Socialiseringen er vigtig for, at de unge heste lærer at begå sig blandt ældre heste.

– At de socialiserer med de andre grupper, er også det, der gør, at de ved, hvor de kan søge hen, når de en dag skal finde en ny flok, fortæller Helle.

I naturen lever heste sammen i små familiegupper bestående af omkring 5-7 individer inkl. føl og plage.

De forskellige harem støder indimellem på hinanden i området, hvor de bor. Det kan f.eks. være ved et vandhul.

Foto: Privat

I naturen fravækker hopperne selv føllene, og det starter typisk, når føllet er omkring 8-9 måneder. Det skal nemlig være fravækket, inden det næste føl ankommer.

– Ude i naturen er det ikke sådan, at alle hopper får føl hvert år, og hvis hoppen ikke er drægtig igen, kan hun sagtens lade føllet fortsætte med at die, endda til det er ret stort, siger Helle.

Kønsmodningen sker hos de unge heste, når de er omkring 1,5-2 år, og her skal de til at være klar til at forlade familiegruppen og indgå socialt i en ny gruppe. Det er forskelligt, hvad hingste- og hoppeplage hver især skal, når de "flytter hjemmefra".

Hingsteplagene modnes sammen med andre hingste

I takt med, at hingsteføllene kønsmodnes, bliver de meget nysgerrige og får mod på at komme ud at opleve noget. De delvist flytter og bliver skubbet ud af flokken, fordi de begynder at få interesse for hopper, men ikke skal have det for deres mødre, som også er haremshingstens hopper.

– Det kan sagtens være, at hingsteplagene selv går afsted en dag, men det kan også være, at de er ude at lege med nogle andre plage, og så kommer hingsten bare ikke og henter dem, fortæller Helle og fortsætter: – Men det er ikke sådan, at haremshingsten skal kæmpe med eller jage dem ud på voldsom vis, fordi han synes ikke, at en 1,5-års hingst er en konkurrent. Det er en fortælling, vi har.

Når hingsteplagene flytter fra deres familiegruppe, flytter de ind i en ungkarleflok. Typisk en, de kender fra tidligere socialisering. Det gør de, fordi de endnu ikke er klar til at få deres egen flok med hopper. Hingstene i ungkarleflokkene kan være alle aldre; helt unge og lige flyttet hjemmefra, men

VIL DU VIDE MERE?

I denne artikel har vi lagt fundamentet for at forstå en del af hestes naturlige adfærd og flokadfærd. I de følgende magasiner kommer vi til at dykke ned i flere forskellige emner i forlængelse af dette.

også ældre hingste, som aldrig har fået deres egne hopper.

– Ungkarlegrupperne er det vilde vesten. Her leger hingsteplagene og prøver ting af. De samler livserfaring, træner deres sociale kompetencer og proprioception, alt sammen, så de lærer at begå sig i verden og blive klar til at få deres egen familie, forklarer Helle.

Hingsteplagene befinder sig typisk i disse ungkarlegrupper, indtil de er 6-7 år gamle og modne nok til at få deres egne hopper. Nogle er klar til det før og andre senere.

– Alting sker meget dynamisk i naturen, og disse ungkarlegrupper er ikke sådan fast sammentømrede. De strejfer rundt og møder andre heste og grupper. Det kan også sagtens være, at en unghingst får en hoppe og bedækker hende, men at hun går igen og finder en anden flok, fordi han endnu ikke er moden nok, siger Helle.

>>>

Hoppernes fornemmeste opgave er yngelpleje.

Det går slet ikke så voldsomt for sig ude i naturen, som vi går og tror

Når de 6-7-årige hingste er klar til at få deres egen flok, sker det typisk ved, at de møder nogle af de unge 2-års hopper, som flytter "hjemmefra", og dermed opstår der helt nye familiegrupper.

Hoppeplagene flytter ind i en anden familie

Hvor hingsteplagene flytter ind i en anden slags gruppe, flytter hoppeplagene ved kønsmodning til en ny gruppe af samme type, som de kom fra. Det er dog typisk også en gruppe, hoppen kender fra tidligere socialisering.

– Det er mere sandsynligt, at det går voldsommere for sig, når hoppeplagene skal flytte hjemmefra, fordi de begynder at klistre sig til haremshingsten, og så er han nødt til at skære igennem for at sige, at nu er det tid til at komme videre, forklarer Helle.

Hoppeplagen flytter ind i en anden familiegruppe med en anden haremshingst, hvor hun indgår i avlen og typisk bliver drægtig første gang, når hun er to.

– Hoppeplage har slet ikke den samme drift og nysgerrighed som hingsteplage for at komme ud at opleve verden. De leger og socialiserer også, når de er små, men det er ikke med den samme intensitet som hingsteføllene. De er jo i grove træk designet til at være "hjemme" og passe afkomene og har derfor ikke behov for sådan at komme ud og få "hår på brystet", fortæller Helle.

Hopperne og hingstenes roller i flokken

Hoppens fornemmeste opgave er yngelpleje, og en vigtig del af det er, at hun selv får nok at spise, så hun kan produ-

cere tilstrækkelig mælk til sit føl. Derfor har hun brug for haremshingsten til at holde øje med omgivelserne og medlemmerne af familiegruppen, og det er netop hingstens rolle i flokken; at beskytte.

– Det er hingsten, der løber ud og samler flokken, hvis han hører en lyd, eller der er noget på færde. Han løber også ud og finder og hyrder føllet hjem, hvis der er et, som ikke er kommet med flokken, da den bevægede sig videre, siger Helle. Derudover er det hans opgave at uddanne de unge føl gennem leg og socialisering, særligt hingsteføllene. Han socialiserer med selv helt små føl, med åringerne, med hopperne og endda med andre hingstes afkom. Han er det individ, der har adgang til alle andre individer i flokken.

– Hingsten står for noget af den lidt mere voldsomme leg. Han sørger for, at hans afkom får gode muligheder og bliver sat op til at kunne klare sig i livet. Vi har lidt en fortælling om hingsten som en stor og farlig hest, men faktisk har han en vigtig rolle i flokken, fortæller Helle og fortsætter: – Det skal vi huske på, når det kommer til vores tamhestevallakker, for de er hingste bare uden hormoner. De er stadig handyr og spiller en vigtig rolle.

Hopperne uddanner primært deres føl via motivation, forstået på den måde, at de viser, hvordan man gør forskellige

OM HELLE VESTERGAARD KNUDSEN

Helle Vestergaard Knudsen er en erfaren dyreadfærdsekspert med en passion for at forbedre samspillet mellem mennesker og dyr. Hun har arbejdet med produktionsdyr i Danmark og kvæg, heste og får i Australien. Siden 2018 har hun drevet en innovativ rideskole og opstaldningssted, hvor hestene lever naturligt i en to kilometer lang vandrefold. I regi af sin virksomhed Flokadfærd underviser og rådgiver Helle heste- og staldejere samt Naturstyrelsen. Hun arbejder desuden som forsøgstekniker ved Aarhus Universitet. Hun henter inspiration og viden om naturlig adfærd fra vilde heste i Spanien ved Lucy Rees og Italien ved Elena Bajona og brænder for at finde praktiske løsninger, der sikrer dyrs trivsel i en moderne verden.

Hjemmeside: Flokadfærd.dk

Facebook: Flokadfærd

Instagram: Applied_herd_behavior

Foto: Privat

De unge hingste samler livserfaring i unghingstflokkene, så de en dag kan beskytte deres egen flok og socialisere afkom.

ting, og så må føllet finde ud af også at gøre det. De skal også nok opdrage på en anden hoppers føl, hvis det går for tæt på, men de opdrager ikke ret meget på deres egne føl. Formentlig, fordi det er afgørende for overlevelse, at føllet altid er trygt ved at komme hen at die.

Unaturlige forhold for vores tamheste

I naturen findes der overordnet to typer af floksammen-sætninger: Familiegrupper med en hingst, hans hopper og afkom samt unghingstgrupper bestående af hingste i forskellige aldre. De to typer af flokke, som ikke findes i naturen, men som vi mennesker skaber ved vores tamheste, er hoppeflokke og følboernehaver.

– Det er ikke naturligt for hestene, og vi har udeblivelse af vigtig social læring og sociale adfærdsmønstre, når vi sætter dem sammen på den måde, forklarer Helle.

Når der ikke er en hingst eller vallak i flokken, er der fravær af dennes beskyttelse. Der vil også mangle læring for føl-lene, som ikke har hingsten til at socialisere og uddanne dem. Samtidig er der også adfærd, som hopper i naturen kun gør sammen med hingste, og som de dermed fratages mulighed for.

– En del af den adfærd, vi ser ved vores tamheste, er ikke naturlig og derfor heller ikke ønskværdig. Det er noget, de

>>>

Hoppeføl har som udgangspunkt ikke den samme drift og nysgerrighed på verden som hingsteføl. Når de bliver kønsmodne, flytter de nemlig til en lignende flok.

Det er ikke naturligt for hestene at gå i hoppeflokke eller følbørnehaver

tilegner sig pga. de rammer, de befinder sig i. Vi ved, at udeblivelse af naturlig adfærd påvirker trivsel negativt, så vi er nødt til at spørge os selv, om det kan være med til at stresser vores heste og skabe sundhedsmæssige udfordringer, siger Helle.

Hun vil derfor råde til, at man har blandede flokke eller en vallak pr. 2-5 ungheste eller hopper. Det skal selvfølgelig være en vallak, der egner sig til det og ikke bliver træls, når f.eks. hopperne er i brunst, eller overfor føllene.

– Flokke med kun hingste og/eller vallakker er fint, så længe der er en eller flere voksne, fordi det er naturligt, men det er flokke med kun hopper ikke, forklarer Helle.

Sammensætning af flokke

Når man skal sammensætte hesteflokke, er der flere forskellige faktorer at tage højde for. Det gælder f.eks. hestenes alder, køn og racepræg, fordi deres størrelse, tyngde, adræthed og fokus – altså hvor opmærksomme de er på omgivelserne og de andre heste i flokken – spiller ind i, hvor godt de har det sammen.

– Vi ser tit shetlænderen agere selskabspony for en stor hest, men det er altså ikke optimalt for deres flokadfærd og trivsel, hverken den lille eller stores, understreger Helle. Livserfaring er også væsentligt, altså hvordan hesten er blevet fravænnet og socialiseret igennem livet. Har den været isoleret fra andre heste på boks og fold, eller er den vant til at gå med andre?

– Alder er vigtig, fordi to ældre hopper vil f.eks. synes, det er virkelig irriterende at gå sammen med en ung vallak, og han vil blive frustreret, fordi de hele tiden skælder ud, og han bliver understimuleret pga. mangel på leg. I så fald ville to unge vallakker sammen med de to ældre hopper være bedre, fordi så kan de to have noget ud af hinanden, forklarer Helle.

Derudover er plads en afgørende faktor i forhold til, at hestene kan trives sammen. Hvor meget plads der skal være, kommer ifølge hende altid an på hestene og deres relationer.

